
TEZAURUL DE MONEDE POLONEZE (SEC. XVII) DESCOPERIT LA SĂBĂOANI, JUD. NEAMȚ

**de Domnița Hordilă
Ana-Maria Velter
și Vasile Ursachi**

Dintre complexele cercetate în campania arheologică din anul 1989 în vatra veche a satului Săbăoani, situată pe terasa superioară a Siretului, în punctul numit de localnici „La Cruci” sau „La Bisericuță” – face parte și groapa menajeră notată G. I.

Surprinsă în carourile 14-15 ale secțiunii SVI groapa, de formă oarecum circulară în plan, are axele de 1,95 X 1,60 m. Ea a fost săpată de la -0,44 m față de nivelul actual de călcare și avea adâncimea de -0,66 m, fundul ei aflându-se la -1,10 m. În umplutura gropii au fost găsite fragmente ceramice provenind de la oale cu toartă, vase-borcan, căni, vase cu tub, căni sau farfurii din pastă de culoare roșie și fragmente de oale din caolin cu toartă, având decor cu linii orizontale și verticale de culcare cafenie. Astfel de piese își găsesc analogii în descoperirile de la Baia¹ și Iași² (pl. 1, 2).

La distanță de 0,30 m față de fundul gropii a fost descoperit un tezaur format din 53 de monede de AE, unele argintate, care au fost probabil așezate într-o pungă din material perisabil ce nu s-a păstrat. Monedele au intrat în patrimoniul Muzeului de Istorie Roman, fiind înregistrate la numerele de inventar 22766-22800.

Cele 53 de monede care alcătuiesc depozitul de la Săbăoani (pl. 3-8) sunt emisiuni divizionare emise în exclusivitate de Polonia (coroana și teritoriile dependente: Lituania, Riga, Elbing, Livonia, Prusia). Dacă efectuăm o repartizare pe locurile de batere, observăm următoarea situație:

Coroana: 4 bucăți – Sigismund III (4);

Lituania: 10 – Sigismund III (10);

Riga: 21 – Sigismund III (2), Gustav Adolf (10), Christina (9);

Elbing: 8 – Gustav Adolf (5), Christina (3);

Livonia: 5 – Christina (4), fals după Christina (1);

Prusia: 5 – Georg Wilhelm (5).

Eugenia Neamțu. V. Neamțu, Stela Cheptea, *Orașul medieval Baia în secolele XIV-XV*, I, Iași,

1984, p. 124-126; *Ibidem*, II, Iași, 1984, p. 227, 228, fig. 100/1.

Al. Andronic, *Iașii până la mijlocul secolului al XVII-lea*, Iași, 1986, p. 67, 68, fig. 46/1; 47.

Dăm mai jos catalogul monedelor din tezaur:

Nr. crt. / Nr. inv.	Stat / Oraș	Emitent	Nominal	Perioada	G	D.	A.	Metal	Bibliografie
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	Polonia								
	Coroana								
1/22797		Sigismund III	solidus	1624	0,45	16	9	AE	HC 1493 var.
2/22798		Sigismund III	solidus	1625	0,45	16	4	AE arg.	HC 1516 var.
3/22799		Sigismund III	solidus	1626	0,30	16	6	AE arg.	HC 1531
4/22796		Sigismund III	ternarius	1630	0,35	16	8	AE arg.	HC 1626
	Lituania								
5/22790		Sigismund III	solidus	1623	0,55	16	12	AE arg.	HC 1470
6/22789		Sigismund III	solidus	1623	0,55	15	12	AE arg.	HC 1470
7/22795		Sigismund III	solidus	1623	0,45	16	12	AE arg.	HC 1475
8/22793		Sigismund III	solidus	162(3)	0,65	16	12	AE arg.	HC 1471
9/22786		Sigismund III	solidus	1624	0,55	16	12	AE arg.	HC 1502 sau 1503
10/22787		Sigismund III	solidus	1624	?	0,65	16	12	AE arg.
11/22791		Sigismund III	solidus	1625	0,40	16	12	AE arg.	HC 1521
12/22792		Sigismund III	solidus	1625	0,55	15	12	AE arg.	HC 1521 var.
13/22794		Sigismund III	solidus	1625	0,50	16	12	AE arg.	HC 1521
14/22788		Sigismund III	solidus	1626	0,50	16	12	AE arg.	HC 1541
	Riga								
15/22784		Sigismund III	solidus	162(2)	0,75	15	11	AE arg.	HC 1448
16/22785		Sigismund III	solidus	162(2)	0,65	16	12	AE arg.	HC 1448
17/22811		Gustav Adolf	solidus	1625	0,55	17	12	AE arg.	HC 4372
18/22807		Gustav Adolf	solidus	1626	0,60	16	12	AE arg.	HC 4373 var
19/22808		Gustav Adolf	solidus	1630	0,70	16	12	AE	HC 4379
20/22804		Gustav Adolf	solidus	1630	0,50	15	12	AE	HC 4379
21/22813		Gustav Adolf	solidus	1630	0,65	16	12	AE arg.	HC 4379
22/22805		Gustav Adolf	solidus	1630	0,50	16	12	AE arg.	HC 4379
23/22806		Gustav Adolf	solidus	1631	0,60	15	12	AE	HC 4380
				1631-					HC 438C – 4383
24/22766		Gustav Adolf	solidus	1634	0,40	16	12	AE arg.	
25/22812		Gustav Adolf	solidus	1633	0,45	16	12	AE arg.	HC 4382
26/22809		Gustav Adolf	solidus	1633	0,45	16	12	AE	HC 4382
27/22768		Christina	solidus	1635	0,50	16	12	AE	HC 4384
28/22771		Christina	solidus	1635		15	12	AE	HC 4384
29/22772		Christina	solidus	1635- 1654	0,55	16	12	AE	HC 4384 /4411
30/22770		Christina	solidus	1640	0,55	16	12	AE	HC 4389 var.
31/22775		Christina	solidus	1643	0,60	15	12	AE	HC 4394
32/22774		Christina	solidus	1644	0,60	16	12	AE	HC 4398 var.
33/22769		Christina	solidus	1645	0,55	16	12	AE	HC 4399
34/22767		Christina	solidus	1647	0,75	16	12	AE	HC 4301
35/22773		Christina	solidus	1653	0,65	16	12	AE	HC 4310
	Elbing								
36/22803		Gustav Adolf	solidus	1630- 1632	0,50	17	12	AE arg.	HC 4276 /4283
37/22801		Gustav Adolf	solidus	1631	0,50	16	6	AE arg.	HC 4280
38/22810		Gustav Adolf	solidus	1633	0,50	17	6	AE arg.	HC 4284 var
39/22800		Gustav Adolf	solidus	1633	0,50	17	6	AE arg.	HC 4284 var.

40/22802		Gustav Adolf	solidus	1633	0,35	17	12	AE arg.	HC 4284 var.
41/22782		Christina	solidus	1634	0,55	16	6	AE	HC 4287
42/22781		Christina	solidus	1634	0,45	17	6	AE arg.	HC 4287
43/22783		Christina	solidus	1635	0,50	16	6	AE arg.	HC 4289
	Livonia								
44/22780		Christina	solidus	1645-1654	0,50	16	12	AE arg.	HC 4433 /4445
45/22778		Christina	solidus	1650	0,50	16	12	AE arg.	HC 4441
46/22777		Christina	solidus	1651	0,50	15	12	AE arg.	HC 4442
47/22779		Christina	solidus	1653	0,55	15	12	AE arg.	HC 4444
48/22776		fals după Christina	solidus	Sec. XVII	0,75	17	12	AE	HC -
	Prusia								
49/22818		Georg Wilhelm	solidus	1627	0,40	15	12	AE arg.	HC 5451
50/22817		Georg Wilhelm	solidus	1627	0,50	15	12	AE arg.	HC 5451
51/22814		Georg Wilhelm	solidus	1627	0,45	15	12	AE	HC 5451
52/22816		Georg Wilhelm	solidus	1629	0,55	16	12	AE	HC 5452
53/22815		Georg Wilhelm	solidus	1633	0,45	16	12	AE arg.	HC 5453

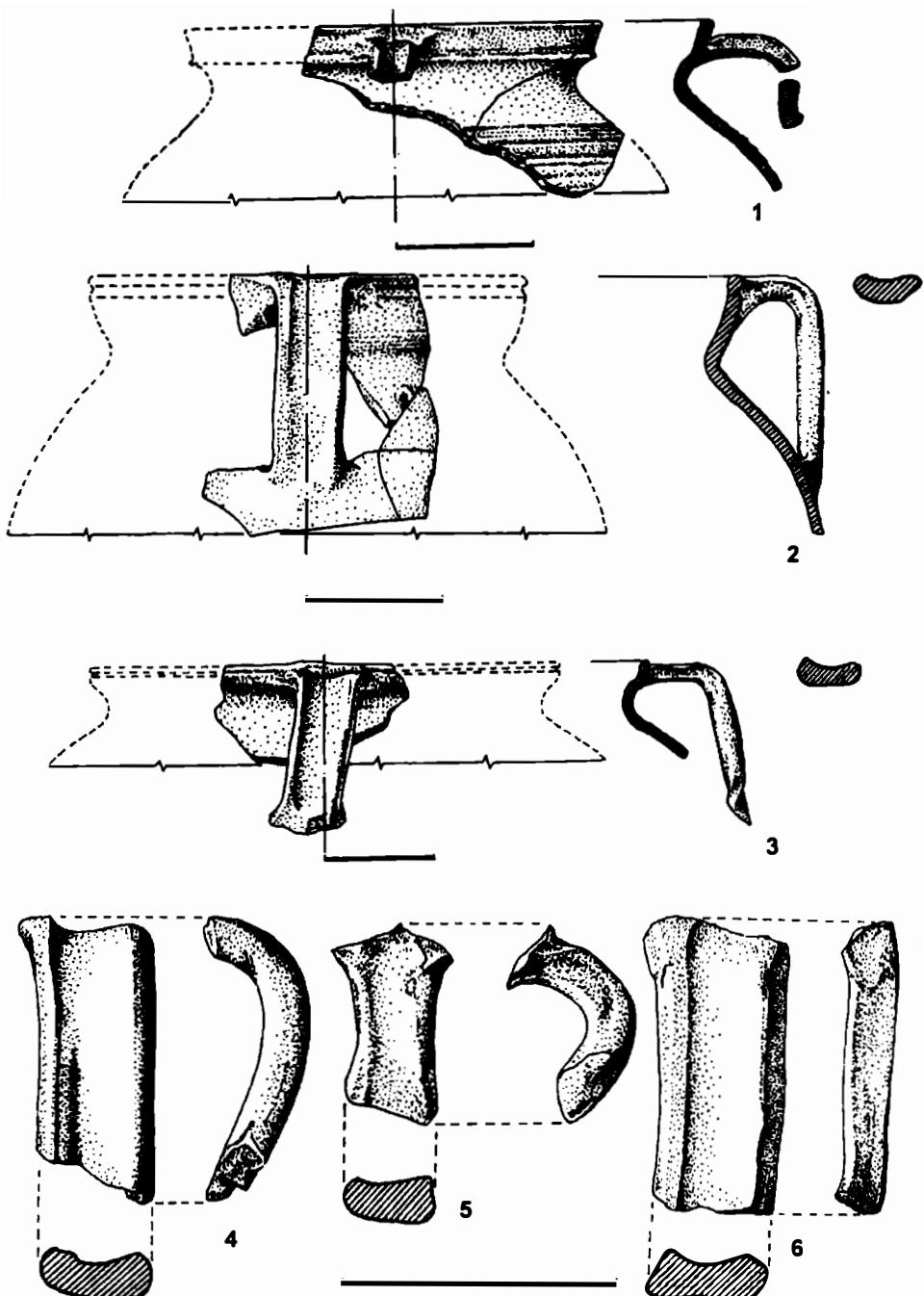
Observăm că cele mai numeroase sunt emisiunile orașului Riga, 21 de exemplare – 2 monede emise de regale Poloniei Sigismund III și 19 bătute în perioada ocupării suedeze, de Gustav Adolf (10) și Christina (9). Examinarea repartiției cronologice a monedelor a relevat faptul că depozitul este eșalonat pe o perioadă scurtă de timp – 33 de ani, cea mai timpurie piesă fiind un solidus de Riga emis de Sigismund III în 162(2) (nr. 15, 16 catalog), iar cea mai recentă un solidus de Livonia emis de Christina în 1653 (nr. 47 catalog).

Analiza noastră relevă faptul că tezaurul de la Săbăoani prezintă o mare omogenitate, atât în ceea ce privește valoarea numerarului, cât și din punctul de vedere al locului de proveniență a pieselor. Depozitul cercetat de noi este alcătuit din 52 de bucăți de solidus și o piesă de 3 dinari (ternarius). Emisiunile care apar în cele mai mari cantități sunt cele din deceniile II și III ale secolului al XVII-lea. Acest amănunt nu este surprinzător. Segmentul respectiv de timp reprezintă tocmai perioada de vârf a marii crize a monedei mărunte care a cuprins Europa începând din ultimele decenii ale veacului al XVI-lea, așa-numita perioadă *kipper-wipper*, de puternică depreciere calitativă și cantitativă a monedei divizionare. În acest sens, în ceea ce privește solidusul

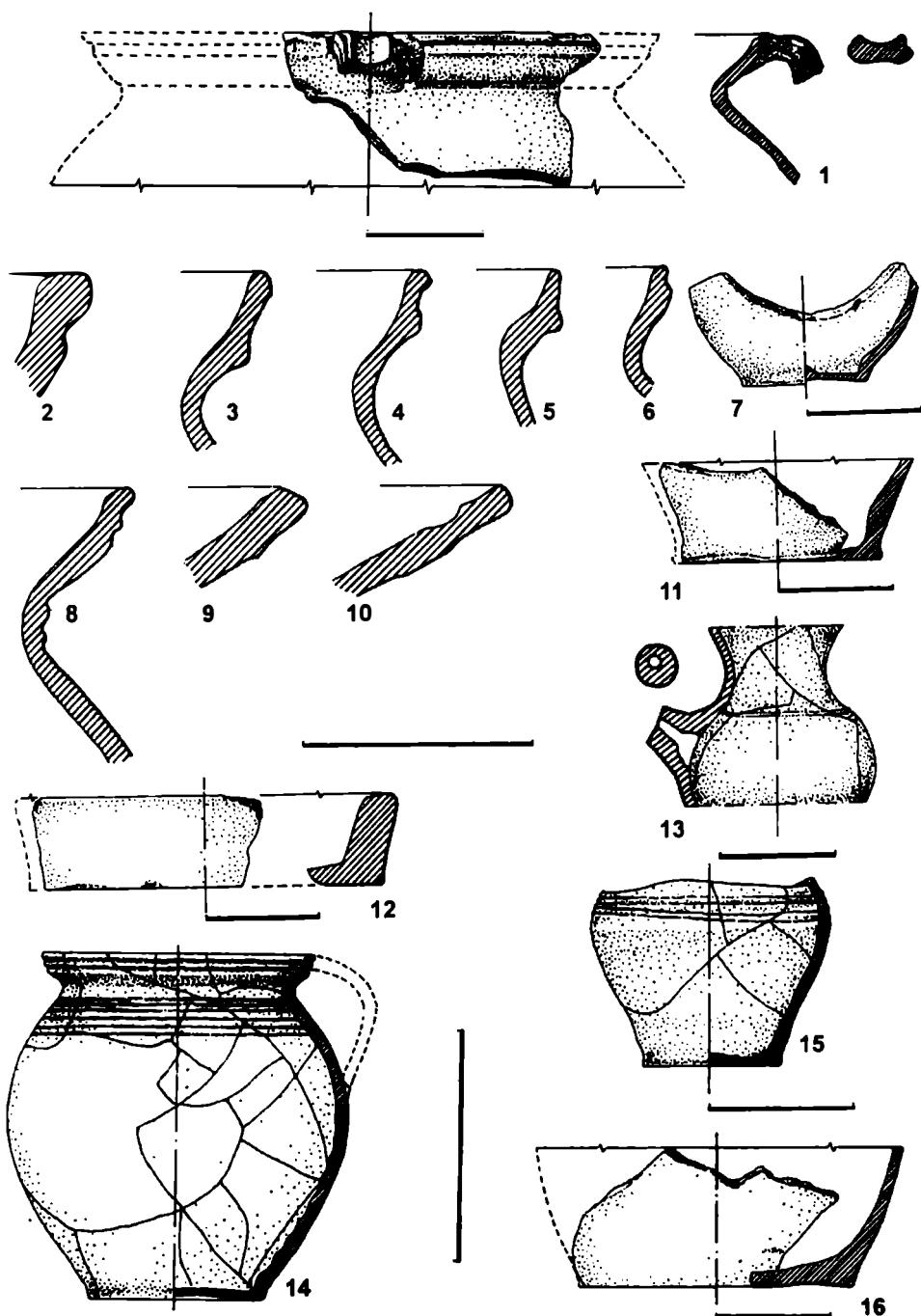
sau schillingul – monedă măruntă din care este alcătuit tezaurul care ne reține atenția, dacă prin ordonanța monetară din 5 ianuarie 1580 solidusul polonez trebuia să cântărească 1,12 g, conținând 0,2 argint³, Comisia monetară din 12 martie 1623 îi scade greutatea oficială la 0,66 g, iar conținutul de argint la 0,08⁴. Exemplarele analizate de noi se înscriu în această a doua categorie, fiind emise începând din 1622. Puternica depreciere a monedei mărunte a condus la falsificarea masivă a acesteia. În timpul ocupării suedeze, monetariile din Elbing și Riga au bătut mari cantități de solidus falși. Invadarea pieții poloneze cu astfel de piese a dus la hotărârea din 1627 a lui Sigismund III de a suspenda baterea monedelor divizionare.

³ Tezaurul din Muzeele orașului Chișinău secolele XVI-XVII, coordonator V. Butnaru, Chișinău, 1994, p. 88.

⁴ Ibidem.

PI. I – 1-3: oale cu toartă; 4-6: torți de vase.

Pl. II – 1,14: oale cu toartă; 2-6,8: oale; 9-10,12: farfuri; 7,11,15: câni; 16: vas borcan; 13: vas cu tub.

1

2

6

7

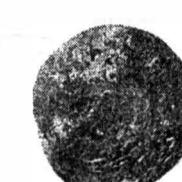
3

8

4

9

5

10

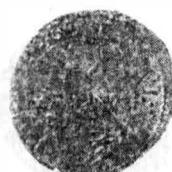
Pl. III – Monede din tezaur, nr. 1-10.

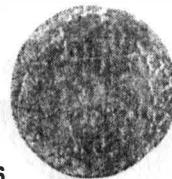
11

12

16

17

13

18

14

19

15

20

Pl. IV – Monede din tezaur, nr. 11-20.

21

26

22

27

23

28

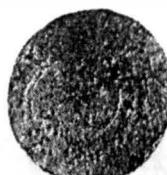
24

29

25

30

Pl. V – Monede din tezaur, nr. 21-30.

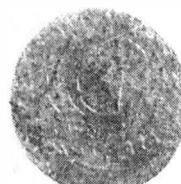
31

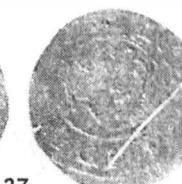
36

32

37

33

38

34

39

35

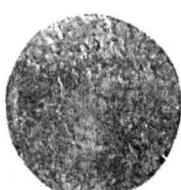
40

Pl. VI – Monede din tezaur, nr. 31-40.

41

46

42

47

43

48

44

49

45

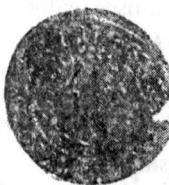

50

Pl. VII – Monede din tezaur, nr. 41-50.

51

52

53

Pl. VIII – Monede din tezaur, nr. 51-53.

În Moldova secolului al XVII-lea, din cauza lipsei de numerar autohton, piața bânească a fost invadată de monede divizionare străine – turcești, maghiare, poloneze, din statele Imperiului Romano-German. Devalorizarea masivă a monedei mărunte poloneze a făcut ca populația să prefere tot mai mult alte emisiuni străine.

Numărul mic de monede componente, ca și valoarea intrinsecă modestă a acestora, conferă tezaurului descoperit într-una din gropile menajere din așezarea Săbăoani o valoare foarte scăzută. Un zlot polonez, echivalentul ducatului de aur, era cotat în perioadă cu 30 de groși. Știind că un gros era echivalent cu 3 solidus, depozitul de la Săbăoani – 52 solidus și 1 ternarius – valora 18 groși, adică o jumătate de zlot.

LE TRÉSOR DE MONNAIES POLONNAISE DE XVIIe SIÈCLE DÉCOUVERT À SĂBĂOANI, DÉP. DE NEAMȚ

Résumé

Le trésor de Săbăoani a été découvert dans la fosse G.I suite aux fouilles archéologique de 1989 au point "La Cruci" ou "La Bisericuță". La fosse, découverte à 0,44 m de profondeur, dans les carées 14-15 de la section S.VI a une forme approximativement ovale, aux axes de 1,95 X 1,60 m. et l'épaisseur de 0,66 m. Dans son remplissage ont été découverts des fragments céramiques en provenant des vases qui trouvent leur analogies dans les découverts de Baia et Iassy.

Le trésor se trouvait à 0,30 m. au dessus de la base de la fosse et il se constitue de 53 monnaies de AE, quelques-unes argentées, déposé très probablement dans un sac de matériel périsable qui n'est plus gardé.

Les 53 monnaies (52 de *solidus*, desquelles une false, et un *ternarius*), toutes divisionnaires, ont été émises entre 162(2)-1653 par la Pologne (la coronne et les territoires dépendentes: Lituanie, Rigue, Elbing, Livonie et Prusie).

Celles-ci ont été émises comme il suit:

La Coronne: 4 ex. – Sigismund III (4);

Lituanie: 10 – Sigismund III (10);

Rigue: 21 – Sigismund III (2), Gustav Adolf (10), Christine (9);

Elbing: 8 – Gustav Adolf (5), Christine (3);

Livonie: 5 – Christine (4), fals d'après Christine (1);

Prusie: 5 – George Wilhelm (5).

Le dépôt provient de la période de la grande crise (la période *klipper-wipper*) quantitative et qualitative de la monnaie subdivisionnaire, période dans laquelle, à cause de la mangne du monetaire autochtone, le marché monétaire de la Moldavie a été invadée par des monnaies divisionnaires étrangères (turques, hongroises, pollonaises, des états de l'Empire Romano-German).

Le nombre reduit de monnaies, tout comme leur valeur très baisse, confère au trésor découvert à Săbăoani une valeur très petite – 18 groses ou un demi-slot (1 slot = 1 duché d'or).

LÉGENDE DES FIGURES

Pl. 1	Céramique de la fosse où a été découvert le tresor.
Pl. 2	Céramique de la fosse où a été découvert le tresor.
Pl. 3	Monnaies du tresor, n ^{os} 1-10.
Pl. 4	Monnaies du tresor, n ^{os} 11-20.
Pl. 5	Monnaies du tresor, n ^{os} 21-30.
Pl. 6	Monnaies du tresor, n ^{os} 31-40.
Pl. 7	Monnaies du tresor, n ^{os} 41-50.
Pl. 8	Monnaies du tresor, n ^{os} 51-53.